

Nr 23

Utlåtande i anledning av motioner om rätt för tullen att utfärda provisoriskt körförbud för inkommande fordon.

Tredje lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta och till lagutskott hänvisade motioner, nr 325 i första kammaren av herrar *Tistad* och *Ernulf* och nr 351 i andra kammaren av herr *Löfgren*.

I motionerna, som är likalydande, hemställes

»att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om sådan ändring i vägtrafikförordningen att tulltjänsteman erhåller befogenhet att utfärda provisoriskt körförbud för från utlandet inkommande fordon i enlighet med vad som anges i motionerna».

Motionerna

I motionerna anförs bl. a. att det finns mycket som tyder på att lastbilar, som inkommer i trafik från utlandet, ofta har för stor last och för höga axel- och boggietryck samt också i många fall är felaktigt eller olämpligt lastade. Under sin färd till bestämmelseorten inom landet kan de därigenom skada vägar och broar och även utgöra en fara för andra trafikanter. Enligt motionärerna torde polisen sakna resurser för att underkasta lastbilarna speciell övervakning på gränsovergångarna. Alla inkommande lastbilar skall emellertid undergå tullkontroll, och det skulle därför vara en rationell anordning att uppdra åt tullverkets personal att utföra kontroll av maximilast, axeltryck och boggitryck samt lastens anordning i samband med tullkontrollen.

Motionärerna hänvisar därefter till att liknande motioner avslagits, senast vid 1969 års riksdag, under motivering att frågan skulle kunna lösas genom samarbete mellan polisen och tullverket utan särskild framställning från riksdagens sida. Enligt motionärerna har dessa uttalanden hittills inte föranlett några särskilda initiativ från de närmast berörda myndigheternas sida. På en del orter har dock sedan gammalt förekommit ett visst samarbete mellan polisen och tullpersonalen.

Motionärerna framhåller vidare att anledningen till att något närmare samarbete mellan polisen och tullverket i avseende å trafikkontrollen ännu ej etablerats torde delvis vara att tullpersonalen har otillräckliga befogenheter för en meningsfull medverkan i kontrollen. Om en tulltjänsteman i samband med tullkontroll av ett fordon konstaterar att detta har brister, som kan äventyra trafiksäkerheten,

är hans enda möjliga åtgärd att underrätta polisen härom. I avvaktan på polisens ankomst, som — särskilt nattetid — kan dröja timmar, har tulltjänstemannen ingen befogenhet att kvarhålla fordonet, även om han bedömer dess fortsatta färd vara synnerligen riskabel. I många fall hinner fordonet fram till bestämmelseorten och till och med lossa sin last innan något polisingripande, som i sådana fall merendels är helt verkningslöst, kan ske.

På grund av det anförda anser motionärerna att tullverkets tjänstemän måste tilldelas befogenhet att utfärda provisoriskt körförbud för från utlandet inkommande fordon i fall motsvarande de då polisman utan särskilt förordnande äger förbjuda fordonets användande. Däremot synes det enligt motionärernas uppfattning inte vara erforderligt att ge tullpersonalen befogenhet att förhindra fortsatt körning med fordon som belagts med provisoriskt körförbud. Om utfärdat sådant förbud bör närmast tillgängliga polisman underrättas så snart ske kan. På samma sätt bör underrättelse lämnas i fall då förare av fordon, som belagts med körförbud, inte efterkommer förbudet.

Gällande bestämmelser

Bestämmelser om högsta tillåtna axeltryck m. m. ges i 54 § 1 mom. *vägtrafikförordningen den 28 september 1951* (VTF). Bestämmelserna betingas främst av hänsynen till vägars och broars bestånd. Enligt bestämmelserna får motordrivet fordon eller därtill kopplat fordon inte föras på allmän väg, gata eller annan allmän plats:

a) då den vikt, som uppbäres av någon hjulaxel, *axeltryck*, överstiger 6,00 ton;

b) då den sammanlagda vikt, som uppbäres av två på mindre inbördes avstånd än 2,0 meter belägna hjulaxlar på fordonet eller fordonståget, även kallat *boggi-tryck*, överstiger 8,00 ton;

c) då fordonets eller fordonstågets *bruttovikt* överstiger,
vid mindre avstånd än 2,0 meter mellan fordonets eller fordonstågets första och sista hjulaxel, 8,00 ton,
vid avstånd mellan sagda axlar uppgående till 2,0 men ej 2,2 meter, 8,50 ton,
vid avstånd mellan samma axlar uppgående till 2,2 meter eller däröver, 8,75 ton med tillägg av 0,25 ton för varje 0,2 meter, varmed axelavståndet överstiger 2,2 meter.

Är motordrivet fordon eller därtill kopplat fordon försett med band eller medar får fordonet inte föras på allmän väg, gata eller annan allmän plats, då fordonets bruttovikt överstiger 12 ton.

I 54 § 2 mom. VTF meddelas bestämmelser om högsta tillåtna bredd på fordon och last.

Om befogenhet för myndighet att göra undantag från de nämnda bestämmelserna stadgas i 61 och 63 §§ i VTF.

57 § 1 mom. VTF föreskriver att då för motordrivet fordon eller därtill kopplat fordon fastställts maximilast får med fordonet inte befordras last vars vikt överstiger den fastställda. Bestämmelsen har föränletts dels av att fordonets trafik-säkerhet kan antas bli nedsatt vid överbelastning, dels av vägekonomiska skäl.

Befordras med fordon last i strid med 54 § 1 mom. och 57 § 1 mom. straffas ägaren med dagsböter om han inte visar att han iakttagit vad på honom ankommit för att förekomma förseelsen. Även föraren kan straffas om han kände till eller bort känna till hindret för fordonets brukande.

För att ytterligare trygga efterlevnaden av bestämmelserna har i 57 § 1 mom. VTF införts ett stadgande om rätt för polisman att förbjuda och vid behov hindra fortsatt färd. Bestämmelsen har följande lydelse:

Finner polisman, att å fordon tagits så stor last eller sådant antal passagerare, att den för fordonet fastställda maximilasten eller det vid fordonets färd å vägen tillåtna axeltrycket överskridits, äger han, därest fortsatt färd med fordonet icke kan äga rum utan fara eller olägenhet, förbjuda fortsatt färd, så ock, där förbudet icke efterkommes, hindra färden. Har maximilasten överskridits med mer än 20 procent eller axeltrycket med mer än 10 procent, åligger det polismannen att vidtaga åtgärd, som nu sagts, där ej särskilda skäl till annat föränleda. Polismannen skall snarast möjligt underrätta vederbörande förman om åtgärden.

Bestämmelser om hur last skall anordnas och om befogenhet för polisman att under vissa omständigheter förbjuda eller hindra färd återfinns i 52 § 1 och 3 mom. VTF. Bestämmelserna har följande lydelse:

1 mom. På fordon får icke gods lastas eller personer placeras så, att föraren kommer att sakna nödig sikt eller erforderliga möjligheter till manövrering eller så, att fara eljest uppstår för person eller egendom, eller så, att trafiken onödigtvis hindras eller störes.

Där det med hänsyn till lastens tyngd och beskaffenhet i övrigt kan anses erforderligt, skall lasten förankras eller annan lämplig åtgärd vidtagas för att hindra, att lasten förskjutes framåt vid häftig inbromsning av fordonet. Närmare bestämmelser härom meddelas vid behov av Konungen eller den myndighet Konungen därtill förordnar.

3 mom. Finner polisman fordon vara så lastat, att fortsatt färd med fordonet icke kan äga rum utan uppenbar fara eller olägenhet, äger han förbjuda sådan färd, så ock, där förbudet icke efterkommes, hindra färden. Polismannen skall snarast möjligt underrätta vederbörande förman om åtgärden.

Bestämmelser finns också om skyldighet att utmärka utskjutande last (52 § 2 mom.) och om förbud att lasta bil så att körriktningvisare skymmes eller föraren hindras att genom backspegeln iaktta den bakomvarande trafiken (57 § 2 mom.).

1965 års *polisinstruktion* (SFS 1965:686) innehåller föreskrifter om polisens uppgifter och maktbefogenheter. Jämlikt instruktionens 2 § har polisen att upprätthålla allmän ordning och särskilt bl. a. att förebygga brott samt hindra att den allmänna ordningen och säkerheten störes. Polisen skall dessutom fullgöra den verksamhet som ankommer på polisen enligt särskilda bestämmelser.

Enligt 18 § instruktionen har polisman vid verkställande av tjänsteåtgärd att i

första hand söka vinna rättelse genom upplysningar och anmaningar. Då tjänsteuppgiften inte kan lösas på annat sätt får våld tillgripas.

Det må anmärkas att med de omnämnda bestämmelserna i VTF om rätt att förbjuda eller hindra färd inte har åsyftats att inskränka de befogenheter som enligt polisinstruktionen tillkommer polisman. De har i stället föranletts av en önskan att för allmänheten direkt och på otvetydigt sätt klargöra vilka befogenheter polisman äger i dessa sammanhang.

Enligt instruktionen för *tullverket* (SFS 1965:706) har verket till uppgift att debitera, uppbära och redovisa tull samt vissa andra skatter och avgifter. Verket utövar uppsikt över trafiken till och från utlandet samt fullgör kontrolluppgifter som sammanhänger därmed och vissa andra övervakningsuppgifter. Sådana arbetsuppgifter som avses i motionen ankommer emellertid inte f. n. på tullverket.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid 1967 års riksdag väcktes motioner (I:77 och II:102) med i allt väsentligt samma innehåll som de nu förevarande. I ärendet avgavs efter remiss utlåtanden av rikspolisstyrelsen och generaltullstyrelsen. Motionerna avstyrktes bestämt av rikspolisstyrelsen medan generaltullstyrelsen förklarade sig inte ha något att erinra mot att den föreslagna utredningen kom till stånd.

I utlåtande i ämnet (3LU 1967:51) anförde tredje lagutskottet bl. a. följande.

Utskottet delar uppfattningen att det ofta brister i efterlevnaden av de aktuella bestämmelserna om fordons last m. m. Överträdelse av bestämmelserna medför ökat slitage på vägar och broar och innebär risker från trafiksäkerhetssynpunkt. En effektiv kontroll av att bestämmelserna efterlevs är därför i hög grad önskvärd. Vad gäller utländska fordon synes det vara både praktiskt och ändamålsenligt att företa kontrollen redan vid gränspasseringen. Även rikspolisstyrelsen, som dock bestämt avstyrker motionerna, anser att en sådan lösning vore fördelaktig. Här om kan således knappast delade meningar råda. Vad däremot gäller frågan i vilken utsträckning tullverkets personal bör utföra kontrollen har skilda synpunkter kommit till uttryck. Utskottet anser för sin del att betänkligheter möter mot att dela ansvaret för den aktuella fordonskontrollen mellan polisen och tullverket, då en sådan uppdelning synes vara ägnad att skapa oklara ansvarsförhållanden. Frågan får också ses mot bakgrunden av att polisen ombesörjer fordonskontrollen i övrigt utefter våra vägar. Ansvaret bör därför enligt utskottets mening såsom hittills åvila polisen och kontrollen ske i dess regi. Intet hindrar emellertid att tullverkets personal på olika sätt biträder polisen. Tvärtom är det önskvärt att man väl tillvaratar de möjligheter som kan finnas att genom samarbete mellan polisen och tullverkets personal förbättra och rationalisera kontrollen. Detta borde kunna ske t. ex. genom att tullpersonalen antecknar och delger polisen erforderliga data rörande fordon och totalvikter, tillkallar polis vid flagranta överträdelser av bestämmelserna eller vid vissa tillfällen etablerar samarbete i fråga om vägning m. m. med polisens besiktningspatruller. Genom ett sådant samarbete torde motionernas syfte till stor del kunna tillgodoses. Utskottet finner sig kunna förutsätta att berörda myndigheter utan särskild utredning eller framställ-

ning från riksdagens sida tar de initiativ som kan erfordras för att lösa dessa praktiska samarbetsfrågor.

Riksdagen biföll utskottets hemställan att motionerna icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid 1968 års riksdag väcktes på nytt motioner (I:431 och II:530) i ämnet. Utskottet uttalade (3LU 1968:25) att det sedan frågan prövades år 1967 icke inträffat någon omständighet som kunde föranleda ett ändrat ståndpunktstagande. På utskottets hemställan avtog riksdagen motionerna.

Även vid 1969 års riksdag väcktes motioner i ämnet. Utskottet fann (3LU 1969:15) ej skäl att inta annan ståndpunkt än tidigare. Utskottet underströk dock ånyo vikten av att det av riksdagen tidigare förutsatta samarbetet mellan polisen och tullpersonalen kom till stånd i den utsträckning som var praktiskt möjlig och lämplig.

Generaltullstyrelsens föreskrifter

Efter samråd med rikspolisstyrelsen har *generaltullstyrelsen* den 26 januari 1970 (Meddelande från bevakningsbyrån A 1/70) under hänvisning till tredje laguskottets ovannämnda utlåtande vid 1969 års riksdag utfärdat följande föreskrifter.

1. Upptäckes i samband med tullkontrollen eller föreligger eljest anledning misstänka, att från utlandet inkommande fordon har för tung last, för högt axeltryck eller är felaktigt eller olämpligt lastat eller att annan omständighet av betydelse för trafiksäkerheten inte beaktats, skall förhållandet omedelbart anmälas till närmaste polismyndighet.

2. Där så icke redan skett skall kontakt upptas med vederbörande lokala polismyndighet för överenskommelse om erforderliga praktiska detaljer i detta samarbete.

Enligt vad utskottet erfarit avser *rikspolisstyrelsen* att inom den närmaste tiden utge anvisningar till de lokala polismyndigheterna om samarbete med tullverket inom skilda ämnesområden. I anvisningarna kommer även förevarande fråga att behandlas.

Utskottet

Enligt bestämmelser i vägtrafikförordningen får motordrivet fordon eller därtill kopplat fordon inte föras på allmän väg, gata eller annan allmän plats då axeltrycket, boggitrycket eller bruttovikten överstiger vissa angivna värden. Bestämmelserna syftar främst till att skydda vägar och broar mot tyngre trafik än den de är avsedda för. Förordningen stadgar även förbud mot att med motordrivet fordon befördra last, vars vikt överstiger den för fordonet fastställda maximilasten. Bestämmelsen har föranletts bl. a. av att ett fordons trafiksäkerhet kan antas bli nedsatt vid överbelastning. Föreskrifter ges också om hur last skall anordnas m. m.

Kontrollen av efterlevnaden av bestämmelserna ankommer på polisen. Vid överträdelse kan polisman under vissa förutsättningar förbjuda eller hindra fortsatt färd.

I motionerna anför bl. a. att det finns anledning misstänka att utländska lastbilar, som inkommer till landet, ofta är lastade i strid mot de nämnda bestämmelserna. Motionärerna menar vidare att polisen saknar möjligheter att underkasta dessa fordon någon speciell övervakning vid gränsorterna. De ifrågasätter om inte den erforderliga övervakningen kan ske genom tullverkets försorg i samband med tullkontrollen. Motionärerna anser att om en samverkan mellan polisen och tullverket skall ha någon mening måste tullens tjänstemän få befogenhet att utfärda provisoriskt körförbud. Däremot anses det inte behövt att tullpersonalen även får rätt att hindra fortsatt färd med fordon belagt med körförbud.

Motioner med liknande innehåll som de nu förevarande har väckts vid 1967, 1968 och 1969 års riksdagar. Utskottet har därvid uttalat att betänkligheter möter mot att dela ansvaret för fordonskontrollen mellan polisen och tullverket; ansvaret bör åvila polisen och kontrollen ske i dess regi. Utskottet finner ej skäl att nu inta annan ståndpunkt. Någon befogenhet att utfärda provisoriska körförbud bör således ej tilläggas tullverkets tjänstemän.

Vid den tidigare behandlingen har utskottet uttalat sig för att man tillvaratar möjligheter som kan finnas att förbättra och rationalisera fordonskontrollen genom samarbete mellan polisen och tullverket. Utskottet underströk vid 1969 års riksdag ånyo vikten av att det åsyftade samarbetet kommer till stånd i den utsträckning som är praktiskt möjlig och lämplig. Som framgår av den föregående redogörelsen har generaltullstyrelsen nyligen utfärdat föreskrifter som innebär skyldighet för tulltjänstemän att omedelbart anmäla till närmaste polismyndighet om i samband med tullkontroll uppkommer misstanke om att fordon är lastat i strid mot gällande bestämmelser eller eljest icke uppfyller trafiksäkerhetens krav. Enligt föreskrifterna skall, där så icke redan skett, kontakt upptas med den lokala polismyndigheten för överenskommelse om de praktiska detaljerna i samarbetet. Utskottet har vidare erfarit att rikspolisstyrelsen inom den närmaste tiden kommer att utge anvisningar till de lokala polismyndigheterna om samarbetet med tullverket.

Utskottet hälsar med tillfredsställelse de initiativ som sålunda tagits av vederbörande myndigheter för att få till stånd det av utskottet i tidigare utlåtanden åsyftade samarbetet. Enligt utskottets mening torde härigenom problemet med övervakning och kontroll av från utlandet inkommande fordon kunna få en praktisk och lämplig lösning.

På grund av det anförda bör motionerna icke vinna bifall.

Utskottet hemställer

att motionerna I: 325 och II: 351 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 17 mars 1970

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK GREBÄCK

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Göran Karlsson (s), Svante Kristiansson (s), Akesson (fp), Knut Johansson (s)*, Ebbe Ohlsson (m), Nils-Eric Gustafsson (cp)*, Ernulf (fp) och fru Landberg (s);

från a n d r a kammaren: herrar Grebäck (cp), Sundelin (s), fröken Anderson (s), herrar Wachtmeister (m), Johnsson i Blentarp (s), Olsson i Timrå (s), Josefson i Arrie (cp) och Sellgren (fp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Ernulf* (fp) och *Sellgren* (fp), vilka ansett
dels att utskottet bort anföra följande.

Enligt bestämmelser i — — — lika med utskottet — — — skall anordnas m. m. Kontrollen av — — — lika med utskottet — — — hindra fortsatt färd.

I motionerna — — — lika med utskottet — — — fordon belagt med körförbud.

Motioner med liknande — — — lika med utskottet — — — i dess regi. Samtidigt har utskottet uttalat sig för — — — lika med utskottet — — — samarbetet med tullverket.

För att det sålunda planerade samarbetet skall bli effektivt måste emellertid, som motionärerna framhåller, tullens tjänstemän få befogenhet att utfärda provisoriskt körförbud. Detta bör gälla till dess polis hunnit komma tillstådes och ta ställning till vilka åtgärder som erfordras. Förutsättningarna för att tulltjänsteman skall kunna meddela provisoriskt körförbud bör vara desamma som fordras för att polisman utan särskilt förordnande skall äga förbjuda användandet av ett fordon. När provisoriskt körförbud meddelats av tulltjänsteman bör närmast tillgängliga polisman underrättas så snart ske kan. Erforderliga föreskrifter om provisoriskt körförbud, meddelat av tulltjänsteman, och underrättelse härom till polismyndighet eller polisman bör utfärdas av Kungl. Maj:t.

dels att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna I: 325 och II: 351 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om sådan ändring i vägtrafikförordningen att tulltjänsteman får befogenhet att utfärda provisoriskt körförbud för från utlandet inkommande fordon i enlighet med vad som anges i motionerna.